

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Закономірним та необхідним атрибутом кожної країни є наявність бюджету держави. Саме через бюджет відбувається узгодження економіки та політики країни, інтересів населення, держави та суб'єктів господарювання. Роль Державного бюджету України є основною у виконанні державою своїх функцій, а саме забезпечення соціальної стабільності, освіти, охорони здоров'я, правопорядку, підтримання конституційного ладу, судочинства, управління. Мобілізуючи кошти в державному бюджеті, держава підтримує належний соціальний клімат та стимулює розвиток економіки в країні рівномірно по всій території; впливає на національні, демографічні, екологічні та регіональні процеси, задіюючи до цього практично всіх членів суспільства.

У фінансовій системі лише державний бюджет здійснює такий багатопрофільний перерозподіл фінансових ресурсів по вертикалі і горизонталі економіки. Від фінансової політики держави залежить добробут населення та фінансова стабільність. Тому розгляд основних недоліків у використанні та формуванні державного бюджету є важливим для виявлення проблем функціонування фінансової системи України. Так, основні проблеми бюджетного планування постають вже на стадії прийняття бюджету. Зокрема:

- несвоєчасність прийняття бюджету;
- непрозорість бюджетного процесу;
- низька якість планування бюджету;
- відсутність чіткої стратегії щодо складання бюджету.

Для України залишається актуальною потреба посилення ролі науково обґрунтованого перспективного бюджетного прогнозування та планування

показників бюджету із запровадженням стратегічного бюджетного планування. Згідно з бюджетним законодавством, в Україні застосовується середньострокове планування бюджетів, що має вдосконалити управління бюджетною системою, дати можливість достовірно планувати, корегувати дані та стабілізувати бюджетний процес у країні. Проте на практиці достовірне планування та прогнозування не відбувається. Зокрема, прогнозовані макропоказники Міністерства фінансів України відрізняються від показників Міністерства економічного розвитку та торгівлі України і Рахункової палати України. Тому постає

потреба в законодавчому закріпленні методології бюджетного прогнозування [1].

З року в рік змінюються стратегічні орієнтири України. Хоча програма соціально-економічного розвитку України розробляється на перспективу, мінімум як на 5 років, проте вона не має реального поєднання з бюджетним плануванням. Тому актуальним питанням є поєднання програм соціально-економічного розвитку країни з плануванням бюджету держави в цілому.

У результаті оцінки стратегічних напрямів розвитку України вважаємо, що для нашої країни необхідно у першу чергу забезпечити: орієнтовану структурно-інноваційну модель економічного розвитку, підвищення добробуту населення, стабілізацію державних фінансів, застосування середньострокового планування, зростання інвестицій в реальний сектор економіки, сприяння розвитку бізнесу, стабільність соціального захисту населення, підвищення конкурентоспроможності економіки держави, модернізацію базових галузей економіки держави. Затверджені стратегічні напрями розвитку України повинні мати більш директивне спрямування, потребує конкретності написаних положень та визначення термінів і відповідальних за їх здійснення.

У програмі соціально-економічного розвитку України, як і потім у законах про державний бюджет, є можливість закласти прогнозні тенденції економіки (при визначенні негативних тенденцій варто зазначати одразу необхідні заходи для нейтралізації або зменшення впливу), визначити пріоритети реформ та виділити на них відповідні кошти, внести стабільність у законодавчу базу та проведення державної політики в цілому, а також закріпити відповідальних за проведення тих чи інших завдань.

Для подолання зазначених проблем варто використати зарубіжний досвід. Так, із 2002 р. до 2012 р. значних успіхів в оздоровленні бюджету за допомогою чіткої середньострокової бюджетної стратегії досягла Болгарія. Розширення часових меж бюджетної політики сприяло у цій країні забезпеченню макроекономічної та фінансової стабілізації, зміцненню бюджету. Основною умовою успішного здійснення середньострокової бюджетної стратегії у Болгарії стало формування політичного консенсусу щодо її головних цілей з тією метою, щоб у випадку зміни уряду не припинялося виконання програми [2, с. 110].

С.М. Фролов наводить приклад Канади, де основна частина статей бюджету плануються на чотири роки, а щороку їх лише уточнюють. При цьому відхилення від того показника, що планувався з урахуванням інфляції, не повинно перевищувати 5%. Програми ж мають закінчений характер і плануються на весь термін їх дії. Таким чином, політичні пристрасті виражаються навколо 5% всього обсягу публічних фінансів та щодо нових програм, які впроваджуються [4].

Варто розглянути і досвід Європейського Союзу, зокрема прийнятої економічної стратегії – «Європа-2020», яка покликана зробити ЄС економічно потужнішим, а громадян – заможнішими. Ця стратегія концентрується на ключових сферах, щодо яких потрібно діяти: знання та інновації, більш стала економіка, вища зайнятість та соціальне забезпечення.

В Україні ж для стабілізації економіки країни Кабінет Міністрів України в період фінансової кризи 2008-2009 та 2012-2014 років розробив і направив до Верховної Ради України понад 360 законопроектів, які мали антикризовий характер. Антикризові заходи стосувалися посилення фінансово-бюджетної дисципліни, фінансової стабілізації, врегулювання валютних відносин, заходів із макроекономічного врегулювання, підтримки соціальної сфери. Проте всі вони були спрямовані переважно на недопущення подальшого розвитку кризової ситуації та підтримку хиткої макроекономічної стабільності. Водночас не було головного – обґрунтування стратегії розвитку національної економіки у нових післякризових умовах, яка щонайменше мала бути розрахована на середньотермінову перспективу й базуватися на інноваційній моделі [3].

Таким чином, для вирішення проблем з плануванням Державного бюджету України, потрібно переглянути визначення стратегічних орієнтирів України, забезпечити здійснення середньострокового планування. Це дозволить покращити бюджетну дисципліну, обговорення питань, які потребують вирішення, розширити аналіз науковців та аналітиків. Для дієвості бюджетного процесу варто також здійснювати його прозоріше обговорення, надавати та розглядати звіти про його виконання під час поточного року, визначати відповідальних за порушення термінів подачі та розгляду бюджетних документів, що покращить планування державного бюджету на наступні роки.

Література:

1. Державний бюджет: проблеми фінансування та використання. URL: <http://www.eprint.ua.edu.ua>
2. Лебеда Г. Б. Податково-бюджетна політика та економічне зростання. *Економіка і прогнозування*. 2012. №1. С. 93–101.
3. Михайленко С. В. Актуальні проблеми розвитку бюджетного менеджменту як науки і мистецтва. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. №1(115). С.4-8.
4. Фролов С. М. Дослідження проблем організації і реалізації бюджетного процесу в Україні. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/>